

CORBINOVO NASLUĆIVANJE EZOTERIJSKOG EKUMENIZMA I PLODOVI IRANSKOG DUHA

Henry Corbin, *ISLAM U IRANU: duhovni i filozofski obziri*, IV toma, preveo sa francuskog dr. Rešid Hafizović, “BEMUST”, Sarajevo, 2001. godine (PRIKAZ)

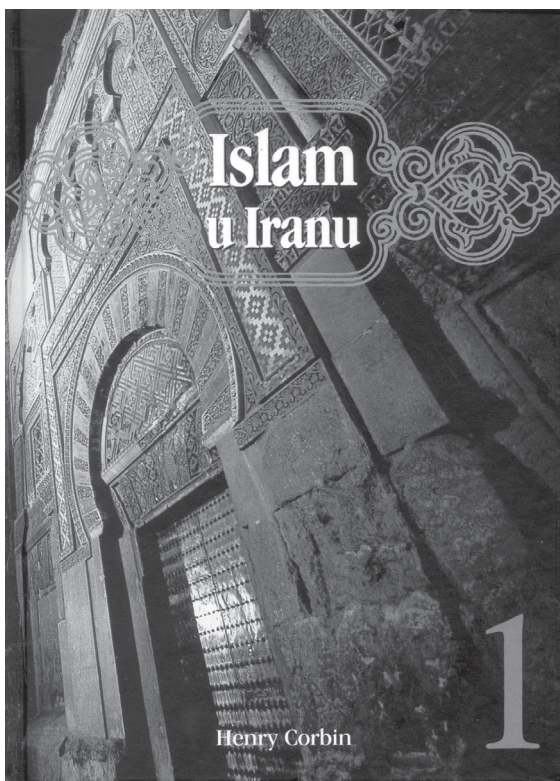
Nekako pred sami ramazan ove, 1422. hidžretske godine, a u izdanju – sada već renomirane – izdavačke kuće “BEMUST”, pojavio se prijevod temeljnog djela Henryja Corbina, *En Islam iranien* (Pariz, 1971.-3. i 1991.) – **Islam u Iranu**, kako je ono naslovljeno u bosanskom ruhu njegovog prevoditelja – profesora Rešida Hafizovića, znamenitog bošnjačkog teologa, komparativista i poliglota. Na ovaj način ti su silno golemi “plodovi iranskog duha”, da upotrijebimo Corbinov izraz, ili iranskoislamska filozofija, koja je do danas bila odsutna iz naših historija filozofije, na najdoličniji način predstavljene bosanskohercegovačkoj široj kulturnoj javnosti. Osjećam se obaveznim da, kao jedan od «krivaca» za njegovo pojavljivanje, ili jedan od recenzenata, potcrtam činjenicu da francuski izvornik ovog djela još nije preveden niti u engleski, niti u perzijski jezik, dok je postojanje bosanskog prijevoda (koji skoro da je preslik Gallimardovog izvornika) uistinu iznenadilo mnoge, među kojima i samog profesora S. H. Nasra, Corbinovog dugogodišnjeg prijatelja i suradnika.

Naslijede Henryja Corbina (ovdašnjoj kulturnoj javnosti poznatog preko prijevoda njegove dvotomne *Historije islamske filozofije*) od presudne je važnosti ne samo za razumijevanje jednog važnog segmenta islamskog mišljenja, već i stoga što je upravo njegovom zaslugom zapadnjačka javnost imala priliku upoznati se i postati svjesnom duhovnosti koja

je bila pozaboravljena ili izgnana na margine interesovanja, ponajprije uslijed jezičke barijere, ali i stjecajem određenih povijesnih okolnosti.

Istraživanja su sabrana u ova četiri toma, prema priznanju samoga autora, zbir su dvadesetogodišnjeg mukotrpnog rada s ciljem da se vjerno predoči kako se “ši’izam ne svodi niti na proklinjanje trojice prvih halifa, niti na prakticiranje petog juridičkog obreda pored četiri obreda oficijelno priznata od strane sunniskog islama”. Dapače, ustvrdit će Corbin, “ono što će se o tome ovdje

govoriti kroz cijeli prvi svezak i drugdje, tjerat će nas da na ši’izam ukazujemo kao na svetište islamskog *ezoterizma*” (tom I, str. XII). Naime, sa ovim Corbinovim djelom iskrsava slika jednog svijeta koji uspijeva izmaknuti iskušenjima socijalizacije i povijesne materijalizacije (ibid., str. 14), tim pogibeljnim zamkama historicizma. Štoviše, ono je jedno potresno svjedočanstvo o posljedicama te, da se opet poslužimo njegovim izrazom, «socijalizacije duhovnog» u zemljama sunniskog islama (ibid., str. 21), odnosno jedne lažne granice između svetog i profanog ili sekularnog. Corbinove aluzije ovdje idu za tim da zorno ukažu da se pod ovim fenomenom “socijalizacije duhovnog” krije pogođenost tradicionalne kulture prispijećem onoga što on naziva “klerikalnom izdajom”. Jer, prema njemu, “kazati da Šerijat neće moći preživjeti doli snagom *haqiqata*”,

to znači kazati da samo duhovna istina može izvršiti nužne preobrazbe, sačuvati od propasti, neprirodnosti i uništenja od strane političke socijalizacije» (ibid., str. 22), gdje, što je važno naglašavanje u njegovom slučaju, filozofi i iranski duhovnjaci, o kojima je s tolikim žarom i predanošću ispisivao tomove i tomove, nisu bili umiješani u tu iznevjeru.

Autor je kroz sedam knjiga koje zatvaraju četiri sveska ovoga znamenitog djela ispoljio svojevrstan tip “duhovne fenomenologije”, budući da se njegova metoda bitno pokazuje *fenomenologijskom*, bez vezivanja za bilo koju određenu fenomenološku školu, iako je na ovom mjestu vrlo interesantno spomenuti da je bio prislan sa znamenitim njemačkim filozofom Martinom Heideggerom, sa kojim se u više navrata susretao i, zapravo, prvi preveo u francuski jezik jedno njegovo važno djelo – *Qu'est-ce que la métaphysique?*, 1939. godine. Međutim, susret sa Suhrawardijevim djelom *Hikmat al-Ishraq* odveo ga je od heideggerijanske filozofije, ali jednako tako i višegodišnje prijateljstvo i druženje sa Massignonom, Gilsonom, Peuchom, Benvenistom, Berdiaevom, Jungom, De Rougemontom, Ottom, Scholemom, Eliadeom i drugima, koje je dugi niz godina susretao na imanju Madame Fröbe-Kapteyn u Asconi, ali i drugdje.

Prva knjiga bavi se imamologijom duodecimalnog ši'izma, dok je *druga knjiga* u cijelosti posvećena Suhrawardijevoj misli, tj. pojmu *ishraqa*, pojmu koji označava rađanje sunca (*aurora consurgens*), njegov «orijent», odnosno “orijentalnu teozofiju” u izvansektaškom značenju ovog termina. *Treća knjiga* u cijelosti je posvećena iranskom sufizmu, a razviđa i odnos između ši'izma i sufizma. Konačno, *četvrta knjiga* razmatra isfahansku i šejhija školu te Dvanaest Imama.

Zapravo, već nakon 1959. godine biće objavljena djela Henryja Corbina koja rekapituliraju njegov skup radova u oblasti ezoterizma – gnoze. Ezoterizam, motren iz njegove perspektive, jeste mistička teozofija, a naročito gnoza u relaciji sa podukama koje je on izvukao iz golemog korpusa ismailitskih tekstova, što *eo ipso* snažno afirmira stav da “ši'ijtska gnoza jeste islamski ezoterizam *par excellence*” (vidjeti u ovom smislu naročito web-site Instituta za ismailijske studije: <http://www.iis.ac.uk/>). Naime, iz ovog se čini da se Henry Corbin jako udaljio od Renea Guenona i «tradicionalnog» ezoterizma, okrećući se više struji Swedenborga i

Novalisa, a naročito onoj Jacoba Boehmea. Međutim, smatramo da je neizostavno važno da kažemo nekoliko riječi i o samome Corbinu, budući da naše čitateljstvo, izuzev po rečenom prijevodu, nije imalo naročitu priliku doći u dosluh sa djelima ovog mislitelja.

Nakon podužeg perioda istraživanja provedenog u Turskoj, Siriji i Egiptu, profesor Henry Corbin 1946. godine organizirao je Odsjek za iranologiju pri Francusko-iranskom institutu u Teheranu. Također, osnovao je, i bio njen direktor, *Bibliothèque Iranienne Series*, značajne serije izdanja perzijskih i arapskih tekstova uporedo sa analitičkim studijama. U periodu od 1954. do 1974. godine obavljao je dužnost direktora *Ecole Pratique des Hautes Etudes* na Sorbonni, kao nasljednik Louisa Massignona. Henry Corbin umro je 7. oktobra 1978. godine u dobi od 75 godina. Mnoga izdanja na francuskom i prijevodi na engleski jezik ilustriraju život posvećen proučavanju komparativne filozofije, historije religija, ši'izma i ezoterijskog islama. Ovo posvema jasno odražava Corbinovu privrženost pitanjima i perspektivama najranijih ši'itskih mislitelja i izvora, djela koja je on proučavao i štampao. Njegovo proučavanje ranog ši'izma, koji je bio elaboriran u konstantnom dijalogu sa tako poznatim, učenim i poticajnim prijateljima znanstvenicima (te počesto poznavateljima perzijskog jezika) kao što su Mircea Eliade, Gershom Scholem i Schlomo Pines, također odražava temeljito poznavanje klasičnih helenističkih izvora (gnoze, kršćanske i jevrejske), kao i srodnih, «paralelnih» religijskih tradicija iz drugih krajeva svijeta. Odlučni susret sa Suhrawardijem, koji je započet koncem 1930-tih, naposljetku je usmjerio Corbina prema Iranu i toj «renesansi» (ili najmanjem zapadnjačkom otkriću) tradicionalne iranske islamske misli za koju je bio toliko zaslužan. Saznanja o ovoj golemoj i još uvijek živoj tradiciji islamskog mišljenja, koja je najvećim svojim dijelom bila nepoznata na Zapadu prije nego što ju je on započeo proučavati (te tiskati brojna kritička izdanja i antologije), uistinu dugujemo ponajprije profesoru Henryju Corbinu.

Sukladno našim oskudnim saznanjima o ovom uistinu velikom mislitelju i poeti (a u privatnom životu i muzičaru!), jasno uviđamo da njegova djela, bez obzira na područje kojim se bavio i istraživao, uistinu odišu ostrašćenom privrženošću misliteljima koji su posrijedi, njihovoj širini komparativnog pogleda, te njihovoj sposobnosti da komuniciraju sa tra-

jnim, mogli bismo kazati, čak univerzalnim ljudskim oduševljenjem i značenjima iza krajnje nepoznatih svjetova i simbola.

Naposljetku, ali ne i manje važno, želimo uputiti najusrdnije čestitke i izraze dužnog poštovanja i uvažavanja prevoditelju, profesoru Rešidu Hafizoviću, koji je tako vjerno i svom sebi svojstvenom stilskom gracioznošću i umješnošću pretočio Corbina u duh bosanskog jezika, dajući svojem prijevodu jednu naročitu dimenziju, tim prije što je i sam osobno duboko porinut i već dugi niz godina nadnesen nad ovakovrsne sadržaje. Međutim, bili bismo u najmanju ruku jako nepravedni kada ne bismo prispomenuli prinose i zalaganja gosp. Mustafe Bećirovića, direktora i menadžera izdavačke kuće "BEMUST", da ovo četverotomno djelo konačno ugleda svjetlost dana i u Bosni i Hercegovini, i to u izdanju kojeg se ne bi postidjela nijedna prestižna izdavačka kuća u svijetu. Možda ono bude poticajem mnogim akademskim raspravama u filozofskim i teološkim seminarima, na što sa neskrivenim simpatijama i nadanjima već uvelike pogledamo.

Nevad Kahteran